

УДК 635.9:712(477.7)

DOI <https://doi.org/10.32848/agrar.innov.2026.36.54>

ФОРМУВАННЯ КОЛЕКЦІЙ ДЕКОРАТИВНИХ ТА ДЕКОРАТИВНО-АРОМАТИЧНИХ РОСЛИН ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ В ЗЕЛЕНОМУ БУДІВНИЦТВІ ПІВДЕННОГО РЕГІОНУ

СВИДЕНКО Л.В. – кандидат біологічних наук

orcid.org/0000-0002-4033-9240

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства

Національної академії аграрних наук України

СВИРИДОВСЬКИЙ В.М. – кандидат сільськогосподарських наук

orcid.org/0000-0001-9745-3804

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства

Національної академії аграрних наук України

СВИДЕНКО С.В. – здобувач вищої освіти

orcid.org/0009-0004-8084-8825

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства

Національної академії аграрних наук України

КОТОВСЬКА Ю.С. – асистент кафедри лісового та садово-паркового господарства

orcid.org/0000-0002-9873-7646

Херсонський державний аграрно-економічний університет

ГРАБОВЕЦЬКА О. А. – кандидат біологічних наук

orcid.org/0000-0002-0010-3320

Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства

Національної академії аграрних наук України

Постановка проблеми. Херсонська область за природно-кліматичними умовами належить до зони Сухого Степу України [1]. Екологічні умови Степу Південного мало придатні для природного росту деревно-чагарникової рослинності. На території регіону майже немає природних лісів [2]. Озеленення населених пунктів, з їх специфічними природними умовами, висуває досить високі вимоги до асортименту рослин, що використовуються. Крім декоративності, вони повинні мати високу стійкість до несприятливих умов даного регіону.

Державне підприємство «Дослідне господарство «Новокаховське» Інституту рису (нині Інститут кліматично орієнтованого сільського господарства), землі якого розміщені на околиці міста Нова Каховка, Херсонської області, знаходиться в окупації. Раніше цей мальовничий куточок Херсонських степів завжди приваблював багатьох журналістів, науковців як нашої країни так і зарубіжних країн, викладачів, студентів і простих людей своїми екзотичними колекціями [3].

У 1995 році в господарстві, яке було найпівнічнішим дослідним господарством Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру НААН України (м. Ялта), зроблено перші насадження декоративних дерев і кущів [4]. Згодом, в 1997 році, закладено науково дослідні ділянки лікарських та ефіроолійних рослин. На базі колекцій почали працювати наукові співробітники лабораторії мобілізації та збереження рослинних ресурсів Нікітського ботанічного саду – Національного наукового центру НААН (нині відділ малопоширених плодових, декоративних та ароматичних рослин Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства

НААН). З кожним роком колекції поповнювалися різноманітними видами, сортами і сортозразками найекзотичніших рослин із різних регіонів ближнього та дальнього зарубіжжя.

Загальновідомо, що колекції рослин, які збирають ботанічні сади, мають важливе наукове і практичне значення. Вони є резерватом генофонду рослинного світу, відображають його біорізноманітність і служать одночасно джерелом і вихідним матеріалом для відбору цінних форм і сортів, перспективних для селекції і безпосереднього використання у виробництві [5]. Оскільки більшість рослин-інтродуцентів мала південне походження, потрібна була селекційна робота по відборі перспективних видів та створенню нових зразків, стійких до кліматичних умов регіону. В подальшому, з початком повномастабного вторгнення, робота по інтродукції та вивченню декоративних та декоративно-ароматичних рослин продовжується в умовах Одеської і, частково, Черкаської областей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В усьому світі велика увага приділяється озелененню та благоустрою міст. Зелені насадження справляють великий вплив на планувальну структуру міста та являються одним із найважливіших факторів у створенні найкращих екологічних, мікрокліматичних та санітарно-гігієнічних умов життя населення міст, у формуванні культурного ландшафту сучасного міста [6,7]. Зелені рослини поліпшують стан навколишнього середовища шляхом акумуляції пилу і токсичних газів, збагачують атмосферу корисними для людини фітонцидами та легкими іонами, пом'якшують мікроклімат, вловлюють звукові

та електромагнітні хвилі, а також радіоактивні забруднення [6,7].

Створено багатий асортимент рослин та розроблено агротехніку їх вирощування, знайдено необхідні прийоми озеленення, специфічні для міст [8,9]. При оцінюванні видів важливими критеріями є довговічність, стійкість до несприятливих умов довкілля, тривале збереження декоративності, невибагливість до умов вирощування та догляду, тощо [7,10].

Екологічна ситуація, яка склалася на півдні України диктує пошук видів рослин придатних для використання в озелененні. Завдяки невибагливості до вирощування декоративно-ароматичні рослини знайшли також широке застосування в озелененні. Вони мають не лише цілющі чи декоративні властивості, а й здатні значно покращувати стан навколишнього середовища. Розширення асортименту декоративних видів рослин придатних для використання в озелененні населених пунктів, які вирізняються посиленою екологічною та санітарно-гігієнічною функцією, набуває неабиякої актуальності на півдні України. До того ж вирощування багаторічних декоративно-ароматичних рослин має не тільки естетичне, але і велике економічне значення, оскільки вони швидко ростуть і розвиваються, досить стійкі до несприятливих умов зовнішнього середовища і забруднень[7].

Метою нашої роботи є підсумок багаторічних досліджень біологічних особливостей та господарсько-цінних ознак перспективних зразків із колекцій декоративних та декоративно-ароматичних рослин Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства.

Матеріали та методика досліджень. Узагальнення результатів роботи провели в Інституті кліматично орієнтованого сільського господарства НААН, експериментальну частину – в Херсонській області на базі Державного підприємства «Дослідне господарство Новокаховське» ІКОСГ НААН з 1995 по 2022 рік, а також з 2022 по 2025 рік в Одеській області на базі ФООП «Мартієнко». Матеріалом для досліджень слугували наукові колекції декоративних та ароматичних рослин.

Природні умови, де проводились дослідження, сприяють вирощуванню колекційних насаджень. Дослідне господарство «Новокаховське» розташоване у першому, північному агрокліматичному районі Херсонської області, для якої в цілому характерний помірно-континентальний клімат з короткою весною, порівняно довгим спекотним і посушливим літом, м'якою з частими відлигами зимою. Середня тривалість періоду з плюсовими температурами становить 175-180 діб, вегетаційного – 215–225 діб. Весняні заморозки припиняються здебільшого у третій декаді квітня, але в окремі роки можуть траплятися аж до третьої декади травня. Середній строк початку осінніх заморозків – друга декада жовтня, поодинокі наприкінці вересня. [11]. Ґрунти експериментальних ділянок – чорноземи легкосуглинкові з потужністю гумусового шару 76 см та вмістом гумусу в орному шарі 1,33%. Дослідження продовжено в Одеській області в с. Окни Окнянського району. Територія району розташована в північній частині Причорноморської

низини. Ґрунти потужні середньогумусні чорноземи на лесових породах.

Всі дослідження проводилися згідно загальновідомих методик по інтродукції рослин, прийнятих в ботаничних садах [12,13,14], на колекційних насадженнях кураторами колекцій проводяться фенологічні спостереження, біометричні вимірювання, вивчаються вплив біо- та абіотичних чинників на ріст і розвиток кожної окремої рослини, а також господарсько-цінні ознаки перспективних видів рослин.

Результати досліджень. Колекція декоративних рослин представляє великий інтерес, оскільки озеленення в умовах сухого степу півдня України, в основному, здійснюється за рахунок інтродуцентів. У колекції декоративних рослин, яка знаходиться в ДП «ДГ «Новокаховське» ІКОСГ налічувалось 377 зразків декоративних дерев, кущів і ліан. Серед них хвойні, листопадні та гарно квітучі рослини, що розміщені на 5 ділянках. Колекція отримала статус об'єкту природно-заповідного фонду України місцевого значення. Проведена оцінка успішності інтродукції дерев, кущів і ліан, в т.ч. 60 вічнозелених і 88 листопадних видів. Зроблено оцінку їх зимостійкості, посухостійкості і тіньювтривалості [15].

Багаторічними дослідженнями встановлено, що перспективними в озелененні є вічнозелені хвойні рослини такі як *Cupressus arizonica* Greene., *Thuja occidentalis* L., *Juniperus sabina* L., *Juniperus chinensis* var. *sargentii*, *Juniperus horizontalis* Moench., *Juniperus virginiana* L., *Platycladus orientalis* (L.) Franco (рис. 1, а, б). Серед листяних дерев із колекції декоративних рослин в зеленому будівництві регіону перспективні такі види як *Catalpa bignonioides* Walter, *Cudrania tricuspidata* (Carr.) Bur., *Quercus austriaca* Willd.). Важливе місце мають вічнозелені та листопадні чагарники (*Berberis julianae* Schneid., *Buddleia davidii* Franch., *Buddleia alternifolia* Maxim., *Deutzia scabra* Thunb., *Buxus sempervirens* L.) і ліани (*Clematis fargesii* Franch., *Wisteria sinensis* (Sims.) Sweet., *Lonicera giralddii* Rehd., *Hedera colchica* C. Koch.).

В роки зі сприятливими погодними умовами у декоративних рослин відмічено самосів у таких видів як тису ягідного, тису головчастого, брусонечії паперової, церцісів канадського та європейського, каркасу західного, софори японської, кельрейтерії, пухирника, фісташки туполистої, ксантоцеросу горобинолистого, павловнії повстистої. Це свідчить про перспективність вирощування даних видів в умовах Степу Південного.

Проте, як виявилось, не всі інтродуценти стійкі до умов регіону. Понад 29 років науковцями ІКОСГ проводиться інтродукція теплолюбних декоративних рослин з більш південних регіонів та відбір зимостійких форм *Albizia julibrissin* Durazz., *Laurocerasus officinalis* M. Roem., *Cupressus arizonica* Greene, *Berberis julianae* Schneid., *Cudrania tricuspidata* (Carr.) Bur. і *Hibiscus syriacus* L. [2,4,15]. Ці види вирізняються високою декоративністю і становлять велику цінність для озеленення регіону. Прикладом тому є відібрана зимостійка форма *Laurocerasus officinalis* Roem., яка по зимостійкості перевершила 'Schipkaensis', що вважається найбільш зимостійкою. Так, в розсаднику господарства з масових

Рис. 1. Види декоративних рослин для озеленення в умовах Південного Степу: а – *Cupressus arizonica*; б – *Juniperus virginiana* «Grey Owl»; в – *Hibiscus syriacus* «Marina»; г – *Yucca filamentosa* зразок № 1-24; *Buddleja davidii* «Pink Delight»

посівів *Albizzia julibrissin* виділено зимостійкі форми, які, на відміну від інших форм, після холодної зими 2005/06 років ($-26,7^{\circ}\text{C}$) цвіли і плодоносили. Серед них відібрано форми, які найбільш відрізняються за своїми біоморфологічними ознаками [16].

З 2022 року співробітниками інституту продовжено дослідження багаторічних насаджень декоративних дерев та кущів, інтродукованих в різні роки в умовах Одеської області. Проводиться селекційна робота по створенню нових сортів перспективних для використання в озелененні півдня України. З гібридного фонду юки вузьколистої відібрано перспективний зразок № 1-24, який характеризується підвищеною декоративністю за рахунок великої кількості вузьких листків, які не поникають, що робить кущ густо облистяним, а також

більшою кількістю квіток у суцвітті (рис. 1, г). Серед інтродукованих видів будлеї Давидової та гібіску сірійського відібрано перспективні зразки з підвищеними декоративними якостями. Зразок будлеї Давидової «Pink Delight» має насичено рожеве забарвлення суцвіття, розміри якого значно перевершують стандарт (25,0-35,0 см завдовжки та 10,0-13,0 см завширшки) (рис. 1, в). Відібраний зразок гібіску сірійського «Marina» має темно зелене забарвленням листка більших розмірів (4,8-5,0 см завдовжки та 3,5-4,0 см завширшки) та яскраво блакитне забарвленням квітки значно більших розмірів (12,0 см) та більшими розмірами плода (2,0 см) (рис. 1, д). Виділені зразки характеризуються рясним цвітінням та високою посухостійкістю.

Із зростанням урбанізації і збільшенням техногенного

середовища важливу роль відіграють декоративно-ароматичні рослини, оскільки в них поєднується фітонцидність і декоративність. Потрапивши на колекцію ароматичних рослин отримуєш приємне задоволення. Адже запах від ефірних олій, що виділяють рослини урівноважує нервову систему, допомагає зняти стрес, розслабитись, здолати розумову перевтому. Колекція ароматичних рослин представлена ефіроолійними та пряно-смаковими рослинами і налічує 160 зразків [3].

На базі колекції створено 17 сортів ароматичних рослин, з них 12 сортів в різні роки було занесено до Державного Реєстру сортів перспективних для вирощування в Україні. Вивчення фаз розвитку у інтродукованих ароматичних показало, що всі вони нормально проходять фази розвитку та дають повноцінне насіння (за виключенням *Artemisia balchanorum* Krasch. в окремі роки). У 2007 році створено перші сорти ароматичних рослин: сорт *Artemisia balchanorum* Каскад та *Artemisia taurica* Богатир, які мають високі господарсько-цінні показники вмісту ефірної олії, надзвичайно приємний аромат, посухостійкі та стійкі до вимокання в зимовий період.

Ті зразки колекції, які мають декоративні якості за рахунок тривалості цвітіння, габітусу куща, забарвлення і розмірів суцвіття та листків, приємний аромат і відносяться до декоративно-ароматичних рослин. Найбільш перспективними для озеленення відмічено зразки багаторічних видів рослин родини *Lamiaceae* із родів *Thymus* L., *Lavandula* L., *Satureja* L., *Monarda* L., *Hyssopus* L. та інші (рис. 2).

Із роду *Thymus* придатні до використання в озелененні такі зразки як *Thymus richardii* subsp. *nitidus* сорт Фантазія та *Thymus vulgaris* L. 'Ялос'. Ці низькорослі вічнозелені напівкущики компактною форми заввишки 40-45 см цвітуть у травні, але за рахунок свого габітусу, форми та забарвлення листків декоративні протягом усього року. Вони мають приємний пряний аромат та можуть вирощуватись на клумбах, рокаріях, і як горщечні культури.

В колекції налічується 26 зразків роду *Lavandula* L. Для потреб озеленення можна рекомендувати *Lavandula angustifolia* та її міжвидовий гібрид лавандин (*Lavandula hybrida* Rev.). В інституті створено сорти цих рослин, які в порівнянні з іншими зразками мають підвищені декоративні якості. Із створених сортів лаванди вузьколистої слід відмітити такі як Синева Надії, Лідія, Рожевий Фламінго. Рослини сорту Синева Надії (2020 рік створення) мають видовжене суцвіття темно фіолетового забарвлення, яке не вигорає на сонці та довго зберігає забарвлення при сушінні суцвіть для букетів.

Для рослин сорту Лідія (2020 рік створення) притаманна компактна форма куща, тривале цвітіння та надзвичайно приємний аромат. Рослини сорту Рожевий Фламінго відрізняються від інших зразків лаванди рожевим забарвленням квітки а також, в порівнянні з *Lavandula angustifolia* f. *rosea*, великим габітусом кущів.

Практично всі, створені в ІКОСГ, 4 сорти лавандину придатні для озеленення. Сорт Рабат (2008 рік створення) характеризується компактною формою куща та світло фіолетовим забарвленням квітки.

Сорт Етюд (2022 рік створення) має пізніший на декаду, в порівнянні з іншими сортами та зразками, термін цвітіння, який триває більше місяця. Ніжно біле забарвлення суцвіття притаманне лише сорту Іній (2019 рік створення). Його можна використовувати в композиції з іншими сортами. Найбільші за розміром суцвіття фіолетового забарвлення має сорт Антей (2022 рік створення).

Рослини вище описаних сортів лаванди вузьколистої та лавандину характеризуються високою морозо- та посухостійкістю, можуть використовуватися як в одиночних так і групових посадках. Вони добре переносять обрізку та мають приємний хвойно-квітковий аромат.

Із зразків *Satureja montana* L. найбільші декоративні якості, а також морозо- та посухостійкість має інтродукований в 2010 році сорт Кримський Смарагд та створений нами в 2022 році сорт Люната. Рослини сорту Люната характеризуються компактною формою куща 40-42 см заввишки, 60-70 см завширшки. За рахунок великих розмірів квіток даний сорт особливо декоративний під час масового цвітіння, яке триває більше місяця. Рослини сорту Кримський Смарагд мають більший габітус куща (55 см заввишки та 80 см завширшки) менш компактною форми. Обидва сорти чаберу гірського мають приємний бальзамічний запах і прикрасять будь-яку клумбу.

Серед багатьох видів ароматичних рослин, які мають підвищені декоративні якості, види роду *Monarda* L. є одними з найкращих для озеленення в умовах степової зони півдня України. До умов вирощування монарда не вибаглива. Вона може рости як на сонячних ділянках, так і в напівтіні. Рід *Monarda* L. представлений в колекції 9 зразками. Перші зразки монарди інтродуковано нами в 2002 році, а перший сорт *Monarda fistulosa* L. Прем'єра створено в 2007 році. Найбільш декоративні властивості притаманні *Monarda fistulosa* L. сорту Фортуна, *Monarda didyma* L. сорту Cambridge Scarlet, та *Monarda × hybrida* сорту Тоня. Дані сорти стійкі до борошнистої роси, яка вражає рослини цього роду та мають яскраве забарвлення суцвіття. Науковцями та аспірантами інституту вивчення господарсько цінних показників видів роду *Monarda* L. проводиться також і в інших регіонах України, в тому числі в умовах Центрального Лісостепу (Черкаська область).

З насінневого покоління інтродукованого в 1997 році зразка *Hyssopus officinalis* L. № 108, відібрано форми, які відрізняються за кольором квітки, габітусом куща та біометричними показниками органів рослин. Серед них виділено 3 зразки з підвищеними декоративними якостями. Відібрані зразки гісопу лікарського характеризуються як морозо- та посухостійкі. При зрізі кущів у фазі кінця цвітіння рослини зацвітають повторно.

На базі колекцій декоративних та декоративно-ароматичних рослин написано та захищено 3 дисертаційні роботи. Розроблено 6 методичних рекомендацій по вирощуванню та практичному використанню рослин в різних галузях народного господарства, в тому числі і в зеленому будівництві південного регіону. Кураторами колекцій розробляються технології вирощування інтродуцентів та вивчаються ефективні способи розмноження.

а

б

в

г

д

ж

з

і

Рис. 2. Перспективні види декоративно-ароматичних рослин для потреб озеленення Степу Південного: а–в) – види роду *Monarda* L. (а – *M. didyma* сорт Cambridge Scarlet, б – *M. fistulosa* сорт Фортуна, в – *M. × hybrida* сорт Тоня); г–д) – *Lavandula hybrida* Rev. (г – сорт Іній, д – сорт Рабат); ж – *Satureja montana* сорт Люната; з – *Thymus vulgaris* L. сорт Ялос; і – *Hyssopus officinalis* зразок 1-20.

Висновки. Таким чином, в результаті багаторічної науково-дослідної роботи в Інституті кліматично орієнтованого сільського господарства інтродуковано зразки та закладено колекції декоративних дерев, кущів та ліан, а також декоративно-ароматичних рослин. Вивчено біологічні особливості інтродуцентів. Відібрано перспективні види для використання в озелененні південного регіону. Створено нові сорти, які стійкі до несприятливих умов Степу Південного. Колекції декоративних та декоративно-ароматичних рослин являються основою для озеленення південного регіону. Першочерговим завданням науковців є розширення та збереження колекцій, які є цінними та унікальними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Морозов О.В., Морозов В.В., Безницька Н.В., Воротинцева Л.І., Біднина І.О. Особливості регіональних змін клімату в сухостеповій зоні України. *Управління водними ресурсами в умовах змін клімату* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої Всесвітньому дню води, (м. Київ, 21 березня 2017 р.) Київ, 2017. С. 191-193.
2. Дерев'яно Н.В., Кузнецов С.І. декоративні деревні рослини північного Причорномор'я: (сучасний стан та перспективи використання). *Вісті Біосферного заповідника "Асканія-Нова"*. 2012. Т. 14. С. 78-82.
3. Свиденко Л.В., Кременчук Р.І. Стан і перспективи колекцій нових малопоширених субтропічних плодкових культур, декоративних, ароматичних і лікарських рослин на півдні України. *Генетичні ресурси рослин*. 2015. № 17. С. 75-86.
4. Дерев'яно В.М. Інтродукція нових плодкових та декоративних культур в ДП ДГ «Новокаховське». *Досягнення та проблеми інтродукції рослин в степовій зоні України* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Херсон, 2007. С. 50-51.
5. Колекційний фонд енергетичних, ароматичних та інших корисних рослин НБС імені М.М. Гришка НАН України / Д.Б. Рахметов, С.М. Ковтун-Водяницька, О.А. Корабльова та ін. Київ: ФОП Паливода В.Д., 2020. 208 с
6. Рахметов Д.Б., Ковтун-Водяницька С.М. Фенологія трав'яних рослин за інтродукційних досліджень: посібник. Київ: Ліра-К, 2021. 74 с.
7. Верещагіна П.М. Декоративне садівництво та квіткарство. Курс лекцій. Миколаїв: Миколаївський національний аграрний університет, 2014. С. 43. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2880/1/Vereshagina_P.DSK_KL.pdf (дата звернення: 13.03.2026).
8. Свиденко Л.В., Глуценко Л. А. Використання декоративно-ароматичних рослин в озелененні населених пунктів зони Південного Степу України: методичні рекомендації. Кіровоград: Кіровоградська ДСГДС НААН, 2015. 42 с.
9. Дем'янюк О.С., Тертична О.В., Кудряшова К.М., Пархоменко М.М., Бутурлим Д.А. Використання пряно-ароматичних культур у вертикальному озелененні. *Збалансоване природокористування*. 2022. № 2. С. 45-52. DOI: 10.33730/2310-4678.2.2022.261248
10. Свиденко Л.В., Глуценко Л.А., Йончева Т.Р., Brindza J. Представники роду *Thymus* L. в колекції ароматичних рослин Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства. *Лікарське рослинництво: від досвіду минулого до новітніх технологій* : матеріали Десятої Міжнародної науково-практичної конференції, (м. Полтава, 21–22 листопада 2022 р.). Полтава: РВВ ПДАА, 2022. С. 89-91.
11. Грабовецька О.А. Перспективи культури хурми (*Diospyros* L.) в умовах півдня України. *Генетичні ресурси рослин*. 2020. № 27. С. 44-54. DOI: 10.36814/pgr.2020.27.04
12. Кохно М.А., Кузнецов С.І. Методичні рекомендації щодо добору дерев та кущів для інтродукції в Україні. Київ: Фітосоціоцентр, 2005. 48 с.
13. Бойко Н.С. Голонасінні України. Рід тис (*Taxus* L.): інтродукція, біологоекологічні особливості, використання: монографія. Біла Церква: Вид. Пшонківський О.В., 2016. 132 с.
14. Рахметов Д. Б. Інтродукція нових корисних рослин в Україні: монографія. Київ: Ліра-К, 2020. 338 с.
15. Дерев'яно Н.В. Декоративні деревні рослини у Північному Причорномор'ї (інтродукція, біоекологічні особливості, використання) : автореф. дис.....канд. біол. наук : 03.00.05. Київ, 2011. 21 с.
16. Дерев'яно Н.В. Інтродукція *Albizia julibrissin* Durazz. в південному Степу України та перспективи її використання в озелененні. *IV відкритий з'їзд фітобіологів Причорномор'я* : збірник тез доповідей, (м. Херсон, 19 січня 2012 р.). Херсон: Айлант, 2012. С. 76.

REFERENCES:

1. Morozov, O.V., Morozov, V.V., Beznitska, N.V., Vorotyntseva, L.I., & Bidnina, I.O. (2017). Osoblyvosti rehionalnykh zmin klimatu v suchostepovii zoni Ukrainy [Features of regional climate changes in the dry-steppe zone of Ukraine]. *Upravlinnia vodnymy resursamy v umovakh zmin klimatu: materialy Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii*, (pp. 191-193). Kyiv [in Ukrainian].
2. Derevianko, N.V., & Kuznietsov, S.I. (2012). Dekorativni derevni roslyny pivnichnoho Prychornomor'ia: (suchasnyi stan ta perspektyvy vykorystannia) [Ornamental woody plants of the Northern Black Sea region: (current state and prospects of use)]. *Visti Biosferneho zapovidnyka "Askaniia-Nova"*, 14, 78-82 [in Ukrainian].
3. Svydenko, L.V., & Kremenchuk, R.I. (2015). Stan i perspektyvy koleksii novykh maloposhyrenykh subtropichnykh plodovykh kultur, dekorativnykh, aromatychnykh i likarskykh roslyn na pivdni Ukrainy [State and prospects of collections of new low-spread subtropical fruit crops, ornamental, aromatic and medicinal plants in the south of Ukraine]. *Henetychni resursy roslyn*, 17, 75-86 [in Ukrainian].
4. Derevianko, V.M. (2007). Introduktsiia novykh plodovykh ta dekorativnykh kultur v DP DH «Novokakhovske» [Introduction of new fruit and ornamental crops in the State Enterprise "Novokakhovske"]. *Dosiahnennia ta problemy introduktsii roslyn v stepovii zoni Ukrainy: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (pp. 50-51). Kherson [in Ukrainian].
5. Rakhmetov, D.B., Kovtun-Vodianska, S.M., Korabliova, O.A. et al. (2020). Kolektsiinyi fond enerhetychnykh, aromatychnykh ta inshykh korysnykh roslyn NBS imeni M.M. Gryshko NAN Ukrainy [Collection fund of energy, aromatic and other useful plants of the M.M. Gryshko National Botanical Garden of the NAS of

- Ukraine]. Kyiv: FOP Palyvoda V.D., 208 [in Ukrainian].
6. Rakhmetov, D.B., & Kovtun-Vodianytska, S.M. (2021). *Fenolohiia travianykh roslyn za introduktsiinykh doslidzhen [Phenology of herbaceous plants in introduction studies]*. Kyiv: Lira-K, 74 [in Ukrainian].
 7. Vereshchahina, P.M. (2014). *Dekoratyvne sadivnytstvo ta kvitnykarstvo. [Decorative gardening and floriculture. Course of lectures]*. Mykolaiv: Mykolaiv National Agrarian University. URL: https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2880/1/Vereshagina_P.DSK_KL.pdf [in Ukrainian].
 8. Svydenko, L.V., & Hlushchenko, L.A. (2015). *Vykorystannia dekoratyvno-aromatychnykh roslyn v ozelenenni naselenykh punktiv zony Pivdennoho Stepu Ukrainy [The use of decorative and aromatic plants in the landscaping of settlements in the Southern Steppe zone of Ukraine]*. Kirovohrad: Kirovohradska DSGD NAAS, 42 [in Ukrainian].
 9. Demianiuk, O.S., Tertychna, O.V., Kudriashova, K.M., Parkhomenko, M.M., & Buturlym, D.A. (2022). *Vykorystannia priano-aromatychnykh kultur u vertikalnomu ozelenenni [Use of spicy-aromatic crops in vertical greening]*. *Zbalansovane pryrodokorystuvannia*, 2, 45-52. <https://doi.org/10.33730/2310-4678.2.2022.261248> [in Ukrainian].
 10. Svydenko, L.V., Hlushchenko, L.A., Yoncheva, T.R., & Brindza, J. (2022). *Predstavnyky rodu Thymus L. v kolektsii aromatychnykh roslyn Instytutu klimatichno oriietovanoho silskoho hospodarstva [Representatives of the genus Thymus L. in the collection of aromatic plants of the Institute of Climate Smart Agriculture]*. *Likarske roslynnystvo: vid dosvidu mynuloho do novitnikh tekhnologii: materialy Desiatoi Mizhnarodnoi nauko-ovo-praktychnoi konferentsii*, (pp. 89-91). Poltava: RVV PDAA [in Ukrainian].
 11. Hrabovetska, O.A. (2020). *Perspektyvy kultury khurmy (Diospyros L.) v umovakh pivdnia Ukrainy [Perspectives of persimmon (Diospyros L.) culture in the conditions of southern Ukraine]*. *Henetychni resursy Roslyn*, 27, 44-54. <https://doi.org/10.36814/pgr.2020.27.04> [in Ukrainian].
 12. Kokhno, M.A., & Kuznetsov, S.I. (2005). *Metodychni rekomendatsii shchodo doboru derev ta kushchiv dlia introduktsii v Ukraini [Methodological recommendations for the selection of trees and shrubs for introduction in Ukraine]*. Kyiv: Fitosotsiotsentr, 48 [in Ukrainian].
 13. Boiko, N.S. (2016). *Holonasinni Ukrainy. Rid tys (Taxus L.): introduktsiia, biolohokolohichni osoblyvosti, vykorystannia [Gymnosperms of Ukraine. Genus Yew (Taxus L.): introduction, biological and ecological features, use]*. Bila Tserkva: Vyd. Pshonkivskiy O.V., 132 [in Ukrainian].
 14. Rakhmetov, D.B. (2020). *Introduktsiia novykh korysnykh roslyn v Ukraini [Introduction of new useful plants in Ukraine]*. Kyiv: Lira-K, 338 [in Ukrainian].
 15. Derevianko, N.V. (2011). *Dekoratyvni derevni roslyny u Pivnichnomu Prychornomori (introduktsiia, bioekolohichni osoblyvosti, vykorystannia) [Ornamental woody plants in the Northern Black Sea region (introduction, bioecological features, use)]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [In Ukrainian].
 16. Derevianko, N.V. (2012). *Introduktsiia Albizzia julibrissin Durazz. v pivdennomu Stepu Ukrainy ta perspektyvy*

yii vykorystannia v ozelenenni [Introduction of Albizzia julibrissin Durazz. in the southern Steppe of Ukraine and prospects for its use in landscaping]. *IV vidkrytyi zizd fitobiolohiv Prychornomori: zbirnyk tez dopovidei*, (p. 76). Kherson: Ailant [in Ukrainian].

Свиденко Л.В., Свиридовський В.М., Свиденко С.В., Котовська Ю.С., Грабовецька О.А. Формування колекцій декоративних та декоративно-ароматичних рослин для використання в зеленому будівництві південного регіону

Метою роботи є підсумок багаторічних досліджень біологічних особливостей та господарсько-цінних ознак перспективних зразків із колекцій декоративних та декоративно-ароматичних рослин Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства НААН.

Методи. Експериментальну частину роботи проведено в Херсонській області на базі Державного підприємства «Дослідне господарство «Новокаховське» з 1995 по 2022 рік, а також з 2022 по 2025 рік в Одеській області на базі ФОП «Мартієнко». Матеріалом для досліджень слугували наукові колекції декоративних та ароматичних рослин. **Результати досліджень.** В роботі висвітлено результати багаторічної роботи зі створення унікальних колекцій декоративних та декоративно-ароматичних рослин Інституту кліматично орієнтованого сільського господарства. Початок роботи датується 1995 роком, коли на базі ДП «Дослідне господарство «Новокаховське» закладено насадження декоративних дерев, кущів, ліан, а також науково дослідні ділянки ефіроолійних та лікарських рослин. Протягом 29 років проводилася інтродукція нових декоративних видів рослин з високими декоративними якостями, оцінювалася перспективність цих рослин в умовах Південного Степу. Основним джерелом інтродукції видів був Нікітський ботанічний сад, а також ботанічні сади України та зарубіжжя. Із колекції декоративних дерев відібрано перспективні для озеленення такі види як *Catalpa bignonioides* Walter, *Cudrania tricuspidata* (Carr.) Bur., *Quercus austriaca* Willd.). Важливе місце мають вічнозелені та листопадні чагарники (*Berberis julianae* Schneid., *Buddleia davidii* Franch., *Buddleia alternifolia* Maxim., *Deutzia scabra* Thunb., *Buxus sempervirens* L.) і ліани (*Clematis fargesii* Franch., *Wisteria sinensis* (Sims.) Sweet., *Lonicera giraldui* Rehd., *Hedera colchica* C. Koch.). Створено форми, стійкіші до несприятливих умов південного Степу *Laurocerasus officinalis* та *Albizzia julibrissin*. Розроблено технології їх розмноження та вирощування. Вивчаючи основні господарсько цінні ознаки ефіроолійних рослин проведено відбір зразків з підвищеними декоративними якостями. Відмічено перспективні види родини *Lamiaceae* із родів *Thymus* L., *Lavandula* L., *Satureja* L., *Monarda* L. На базі колекції ароматичних рослин створено 16 сортів, з яких 12 занесено до Державного реєстру сортів рослин придатних до поширення в Україні. Роботу по вивченню біологічних особливостей та господарсько цінних ознак декоративних та декоративно ароматичних рослин з метою відбору зразків та залучення для використання в зеленому будівництві південного регіону продовжено в умовах Одеської області. **Висновки.** Таким чином, результатами пошукових науково-дослідних робіт в Інституті кліматично орієнтованого сільського господарства НААН створено унікальні колекції декоративних та декоративно-ароматичних рослин. Рослини-інтродуценти, відібрані перспективні зразки та створені сорти, які стійкі

до несприятливих умов південного Степу є основою для озеленення південного регіону. Першочерговим завданням науковців є розширення та збереження колекцій, які є цінними та унікальними.

Ключові слова: декоративні рослини, декоративно-ароматичні, сорт, озеленення.

Svydenko L.V., Svyrydovskyi V.M., Svydenko S.V., Kotovska Yu.S., Hrabovetska O.A.
Formation of collections of ornamental and decorative aromatic plants for use in green construction of the southern region

Purpose. The purpose of the work is to summarize many years of research into the biological characteristics and economically valuable characteristics of promising specimens from the collections of ornamental and ornamental aromatic plants of the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS. **Methods.** The experimental part of the work was carried out in the Kherson region on the basis of the State Enterprise "Research Farm Novokakhovske" from 1995 to 2022, as well as from 2022 to 2024 in the Odessa region on the basis of the FOP "Martienko". The material for the research was scientific collections of ornamental and aromatic plants. **Results.** The work highlights the results of many years of work on creating unique collections of ornamental and ornamental aromatic plants of the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS. The work began in 1995, when plantings of ornamental trees, shrubs, vines, as well as scientific research plots of essential oil and medicinal plants were established on the basis of the State Enterprise "Research Farm "Novokakhovske". For 29 years, the introduction of new ornamental plants with high decorative qualities was carried out, the prospects of these plants in the conditions of the Southern Steppe were assessed. The main source of species introduction was the Nikitsky Botanical Garden, as well as botanical gardens

of Ukraine and abroad. From the collection of ornamental trees, promising tree species for landscaping were selected, such as *Catalpa bignonioides* Walter, *Cudrania tricuspidata* (Carr.) Bur., *Quercus austriaca* Willd.). An important place is occupied by evergreen and deciduous shrubs (*Berberis julifolia* Schneid., *Buddleia davidii* Franch., *Buddleia alternifolia* Maxim., *Deutzia scabra* Thunb., *Buxus sempervirens* L.) and lianas (*Clematis fargesii* Franch., *Wisteria sinensis* (Sims.) Sweet., *Lonicera giraldii* Rehd., *Hedera colchica* C. Koch.). Forms more resistant to adverse conditions of the southern Steppe *Laurocerasus officinalis* and *Albizia julibrissin* have been created. Technologies for their propagation and cultivation have been developed. Studying the main economically valuable features of essential oil plants, a selection of samples with increased decorative qualities was carried out. Promising species of the Lamiaceae family from the genera *Thymus* L., *Lavandula* L., *Satureja* L., *Monarda* L. have been noted. Based on the collection of aromatic plants, 16 varieties have been created, of which 12 are included in the State Register of Plant Varieties Suitable for Distribution in Ukraine. Work on studying the biological features and economically valuable characteristics of ornamental and ornamental aromatic plants with the aim of selecting samples and attracting them for use in green construction in the southern region has been continued in the Odessa region. **Conclusions.** Thus, as a result of the research work carried out at the Institute of Climate-Smart Agriculture of the NAAS, unique collections of ornamental and ornamental aromatic plants have been created. Introduced plants, selected promising specimens and created varieties that are resistant to adverse conditions of the southern Steppe are the basis for landscaping the southern region. The primary task of scientists is to expand and preserve collections that are valuable and unique.

Key words: ornamental plants, ornamental-aromatic, variety, landscaping.

Дата першого надходження статті до видання: 16.04.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026